

Leids Woondebat 2023

WONEN, ZORG EN WELZIJN: HOE DAN?

Een tekort aan woningen, aan personeel, aan middelen en steeds meer mensen die extra steun of zorg nodig hebben om niet kopje onder te gaan. Hoe bieden we die uitdagingen het hoofd? Die vraag stond maandag 27 maart 2023 centraal tijdens het Leids Woondebat, dat georganiseerd werd door woningbouwcorporatie Ons Doel, Libertas Leiden en het Sociaal wijkteam Leiden. Meer dan honderd betrokkenen zochten een middag en avond naar antwoord op de vraag: Hoe dan? De oplossing, zo werd duidelijk, moet gezocht worden in de wijken en buurten.

Lees verder:

PAGINA 2
Jos van der Lans:
'Focus op opbouwwerk'

PAGINA 3
Leids Woondebat:
'We hebben elkaar nodig'

PAGINA 4
Pieterjan van Delden:
'Lever autonomie in'

JOS VAN DER LANS:

'Focus op opbouwwerk in plaats van zorg'

Het is een beetje een romantisch verhaal dat hij gaat afsteken, waarschuwt journalist en publicist Jos van der Lans vooraf. Maar wel eentje gestaafd met cijfers en met praktische tips. We moeten namelijk weer ouderwets krachtig investeren in wijken. Dus met hernieuwde aandacht voor samenlevingsopbouw. Eenzijdige focus op zorg moet losgelaten worden.

Van der Lans wijst op een aantal grafieken. De stijgende lijnen duiden op een toename van problemen onder mensen in wijken met veel sociale huur. "Sinds 2012 zie je de lijnen omhooggaan. Toen ging het beleid op de schop en stopten we met de krachtwijkenaanpak in Nederland. Met terugwerkende kracht is dus duidelijk te zien dat investeren in Vogelaars-, achterstands-, of krachtwijken loont."

Zo'n aanpak moeten we weer in ere herstellen, pleit Van der Lans, nu de problemen bij de lagere inkomensgroepen alsmat toenemen.

Opbouwwerk

En dat kan, meent hij. Maar dan moeten er wel wat trends omgebogen worden. Woningbouwcorporaties die zich de afgelopen decennia op hun kerntaak moesten terugtrekken, moeten zich weer mogen en gaan bekommeren om het welzijn in de buurt. En sociale wijkteams moeten hun focus op alleen individuele problemen oplossen loslaten en zich ook richten op samenlevingsopbouw. Ze zijn, aldus Van der Lans, teveel gericht op 1-op-1 gesprekken en het bieden van individuele zorg. Zelden gaat het in de sociale wijkteams nog over het

collectief, over *community building*. Een herwaardering van opbouwwerk dat collectief welzijn nastreeft, is op zijn plaats om wijken veerkrachtig te maken. Niet als voorportaal of als alternatief voor zorg, maar om talenten en kracht in de gemeenschap te ontsluiten. En met dat opbouwwerk kan er gelijk ook een serieuze start gemaakt worden met de uitvoering van de belofte van de decentralisatie:

MEER WETEN?

Lees: movidie.nl/publicatie/ontsnappen-aan-aanbesteden

namelijk verkokering doorbreken en horizontale verbindingen creëren. Van der Lans: "Op wijkniveau zijn arena's nodig waarin mensen met elkaar de verbinding zoeken en zorgzaamheid organiseren. Dit is ook een verrijking van de democratie."

Investeren in gemeenschapskracht, hoe dan?

1. Formuleer duidelijke uitgangspunten en ontwerp een duidelijk proces.
2. Breng de wijken goed in beeld. Waar zit de kracht, waar de zorg? Welke instanties zijn er actief? Wie kan wat doen?
3. Maak een wijktoekomstagenda. Investeer in een gezamenlijk opgesteld tienjarenplan. Doe dat samen met bewoners.
4. Zorg voor wijkbudgetten en een goede uitvoeringspraktijk en continuïteit. Durf je beste mensen er een paar jaar op te zetten.
5. Creëer faciliterend vermogen voor communityvorming.
6. Zorg voor lerend vermogen en interactieve kwaliteitsbewaking.

Floris van Galen, TeekensKarstens advocaten notarissen:

'Richt je op samenlevingsopbouw'

"Wij werken veel voor zorgpartijen. Het is heel waardevol om op een bijeenkomst als deze te horen waar de sector tegenaan loopt. De opmerking van noodzakelijke samenlevingsopbouw en investeren in het collectieve, van Jos van der Lans, blijft bij mij hangen. Ik denk dat het belangrijk is dat je in de wijken niet voortdurend op de zorg focust maar op communitybuilding. Organiseer die wijken goed. Geef veerkracht in wijken en elkaar ondersteunen aandacht, want ook dat is essentieel."

CONCLUSIE UIT LEIDS WOONDEBAT 2023:

'We hebben elkaar nodig voor oplossingen'

Een goed samenwerkend team, met concrete doelen, dat een jaar of zeven de tijd krijgt om samen met de bewoners een wijk te verbeteren. Dat, zo werd duidelijk tijdens het Leidse Woondebat, is nodig om de leefbaarheid in wijken daadwerkelijk te vergroten en ervoor te zorgen dat niemand buitenspel staat in onze stad.

Ze kunnen letterlijk en figuurlijk goed door een deur. Ons Doel, Libertas Leiden en het Sociaal wijkteam Leiden. Op de gang van hun gedeelde kantoorgebouw aan de Leidse Rijnsburgersingel ontdekten ze dat ze veel cliënten delen. Huurders van Ons Doel hebben ook vaak ondersteuning van Libertas Leiden en/of het Sociaal wijkteam Leiden. Samen optrekken in de organisatie van het Leidse Woondebat én in de ontwikkeling van een visie op woonzorg ligt voor de hand, vertelt Ons Doel-directeur Christoffel Klap.

'Hoe dan?'

De uitdaging waar de organisaties voor staan zijn groot en worden eerder groter dan kleiner, verwacht Ingrid Linnemans, directeur van het Sociaal wijkteam Leiden. "De vergrijzing neemt toe, de personeelstekorten worden groter, de inflatie leidt tot financiële problemen. We hebben elkaar nodig voor oplossingen. Dit kunnen we niet alleen."

Dat het anders moet zien ook Benjamin Martens, directeur van Libertas Leiden. "In de ouderenzorg zien we veel op ons af komen waarvan we nu al weten dat we het niet kunnen opvangen. In 2040 bijvoorbeeld, zijn er 1.600 verpleegbedden nodig in Leiden. Een verdubbeling dus. Die bedden gaan we niet krijgen. Hoe lossen we dit op?"

Over die vraag: Hoe dan?, gingen meer dan honderd aanwezigen uit de sectoren wonen, zorg en welzijn met elkaar in gesprek. Ook waren er vertegenwoordigers van verzekeraars, banken, juristen, maar ook politici en ambtenaren van de gemeente. Wat zien zij gebeuren in de stad? Wat gaat er goed, wat gaat er niet goed? Een hoe kunnen we er met elkaar voor zorgen dat in Leiden iedereen kan meedoen?

Aan de slag in de wijk

Dat dit op wijk- en buurtniveau georganiseerd moet worden, was voor

"De vergrijzing neemt toe, de personeelstekorten worden groter, de inflatie leidt tot financiële problemen. Dit kunnen we niet alleen."

iedereen een vanzelfsprekendheid. Maar de uitvoering daarvan is weerbarstig. Zo werken de aanbestedingen in het sociaal domein erg contraproductief. Dat er om de zoveel tijd een andere ploeg aan de slag gaat in de zorg en het maatschappelijk werk maakt veel kapot. Al die kennis, al die relaties, het moet dan allemaal weer opnieuw opgebouwd worden. Bewoners haken daarop af, merken verschillende aanwezigen op. Het staat een lange termijn visie in de weg, vult een ander aan. Je moet langjarig in de wijk kunnen investeren, met een goed team. Zie het als een basisvoorziening zoals scholen. Die ga je ook niet om de zoveel tijd aanbesteden. Zorg voor een stevig kader in de wijk van zo'n tien tot vijftien mensen met zo weinig mogelijk verloop. Die kunnen met de bewoners gaan bouwen. Aan een gezamenlijke buurtagenda en een steeds steviger *civil society*, het versterken van net-

werken en focus op wat bewoners wel kunnen. En zorg voor plekken in de buurt voor ontmoeting en waar het geprek kan plaatsvinden.

Ook herkenbaar voor velen is het gemis aan samenlevingsopbouw. En dat er in het werk in de wijk de laatste jaren vooral een focus op problemen is gekomen. Die moeten opgelost worden met individuele hulp of 1:1 zorgverlening. Logisch want zo zijn wijkverpleegkundigen en maatschappelijk werkers opgeleid. Maar de opbouwwerker die een veerkrachtige buurt nastreeft en werkt aan het collectief is zeker net zo hard nodig. Zo'n opbouwwerker betreft de buurt mogelijk ook op een andere manier, brengt een hulpverlener in.

Mensen hebben vaak best zin om een speeltuintje op te knappen of een tuin bij te houden, maar niet om avonden lang te vergaderen, iets wat hulpverleners best graag doen. Betrokkenheid moet anders ingericht worden. Bewoners moeten zich niet hoeven aanpassen aan werkwijzen van professionals. Je kunt ook niet aan bewoners een gigantische investering in uren vragen. Dat hoeft niet ingewikkeld te zijn, vertelt een vrouw die net in Oegstgeest is gaan wonen. Ze kreeg uit de lief- en leedpot van de straat een welkomstbloemetje en voelde zich gelijk welkom en opgenomen. Dan help je ook gelijk mee schoffelen of vuil pikken, is haar ervaring.

Ontsnappen aan waan van de dag

Er moet ook ruimte komen om aan de waan van de dag te kunnen ontsnappen, bepleit Christoffel Klap later in het debat. "We zijn allemaal zo ongeloflijk druk met wat er elke dag

Kirsten Zitman, Stichting BuZz:
'Samenwerking is onontbeerlijk'

"Samenwerking met andere partijen is voor ons echt key. Wij zijn met dertien mensen en onze doelgroep in Leiden is inmiddels 17.000 mensen groot. Dat kunnen wij niet alleen. Heel waardevol dus om iedereen hier te ontmoeten en na te denken over hoe we die samenwerking kunnen verbeteren."

op ons afkomt. We hebben extra geld nodig om niet achter feiten aan te lopen, maar aan de voorkant van vraagstukken en problemen te komen, om dingen te voorkomen en talent en kracht te ontdekken en aan te boren."

Dingen niet doen is lastig, vindt ook Libertas-directeur Benjamin Martens. "Maar we kunnen de mensen die voor ons in de wijken werken wel tijd en de ruimte geven om hun werk daar anders in te richten."

Wethouder Julius Terpstra is groot voorstander van 'aan de slag gaan'. Hij is, geeft hij toe, zo'n wethouder die wil scoren. Niet alleen omdat hij maar voor vier jaar is aangesteld, maar ook omdat hij heilig gelooft in pilots en goede voorbeeldprojecten. "Die kunnen fungeren als vliegwiel voor positieve veranderingen. Dus ik stel voor dat we samen aan het werk gaan. Dat we het echt gaan doen."

INSPIRATIE

Aan het eind van het woondebat werd er een filmpje vertoond. Benjamin Martens ging in gesprek met Gea Sijpkens van Humanitas Deventer, over verbinding en samenwerking in wijken en een bijzonder project.

Terugkijken? Ga naar:

PIETERJAN VAN DELDEN:

'Samenwerken lukt alleen als je autonomie inlevert'

Samenwerken is onontbeerlijk om de complexe problemen in onze samenleving het hoofd te bieden. Maar hoe gaat dat samenwerken in de praktijk? Dat is het onderzoeksterrein van Pieterjan van Delden. Hij ziet vaak heel veel goede voornemens, maar beperkte resultaten. Hoe kan dat anders?

Alsof je in een auto rijdt met halfvolle banden. "Je komt vooruit maar oh, wat kost het veel energie." Die stropigheid is vaak kenmerkend voor veel samenwerkingsverbanden. Verbanden waarbinnen Van Delden ook veel schijnsamenwerking ziet. Daarin wordt vooral veel gepraat over wat er moet gebeuren, maar er zit een verborgen rem op de uitvoering. "Dan spelen op de achtergrond kwesties als: wil de ander wel, kunnen we informatie delen, kost het mij meer energie en tijd."

"In de praktijk zie je dat mensen samenwerkingsmoe worden."

Robuust samenwerken, hoe dan?

1. Houd het 'doenbaar', vooral door een duidelijke focus (b.v. doelgroep; vraagstuk; resultaat).
2. Werk vanuit wat nu al goed loopt: een heldere en bewezen methode.
3. Zorg voor een stabiel team ('motor') van vijf tot zeven mensen met genoeg uren en ervaring.
4. Bouw het uit over meerdere jaren, werkendeweg in vele kleine stapjes.
5. Geef samenwerking een sterke vaste vorm ('smoel').
6. Te veel samenwerkingsverbanden? Bundel ze in één platform.
7. Organiseer gezamenlijke bestuurlijke verantwoordelijkheid (stuurgroep).

LEIDSE VOORBEELD-PROJECTEN

De deelnemers bogen zich over de vraag welke projecten en samenwerkingen goed gaan in Leiden. Een greep uit de aangedragen voorbeeldprojecten:

- Pop-in store Merenwijk-Kopermolen
- Transmuralis
- Opvang van Oekraïners
- Doorstroommakelaar corporaties
- Virtual Hospital
- Signaleringsoverleg Roodenburgerdistrict
- Samenwerking schuldhulpverlening, corporaties en sociale teams
- Tio-overleg van thuiszorgorganisaties
- Energiefixers

Het zijn, vindt Van Delden, allemaal legitieme belangen. "Maar ze blijven onzichtbaar en worden vaak niet besproken, want in de publieke sector hebben we het graag over de grote mooie idealen. Dat maakt het lastig om echt tot elkaar te komen. Samenwerken lukt namelijk alleen als je een deel van je autonomie inlevert in het belang van het hogere doel."

Samenwerkingsmoe

In de praktijk zie je dat mensen samenwerkingsmoe worden, ziet Van Delden. De pioniersfase is na verloop van tijd voorbij en er komen alleen maar samenwerkings-

verbanden bij, want ze worden zelden opgeheven. Hoog tijd voor wat realisme, vindt Van Delden. "Er zijn groepen mensen die verschillende keren per week met elkaar overleggen, maar elke keer in een ander samenwerkingsverband." Daar moeten we wat mee, vindt Van Delden. "Maak een platform als er zoveel overlap is."

Houd samenwerkingen ook concreet en doenbaar en verwacht niet snel resultaat, waarschuwt Van Delden. "Een stabiel goed team heeft zo een jaar of zeven nodig om echt resultaat te boeken."

GEZOCHT: volgende organisator van het Leids Woondebat

Christoffel Klap (Ons Doel) roemt de traditie van het Leids Woondebat. "Een debat dat met enige onregelmaat wordt gehouden." Dit keer was de organisatie in handen van Ons Doel, Libertas Leiden en het Sociaal wijkteam Leiden. Aan wie kunnen zij het stokje doorgeven? Oftewel: wie organiseert het Leids Woondebat volgend jaar? Mail naar Christoffel Klap: c.klap@onsdoel.nl

